

„Hypotek krediten i Danmark“, til hvilken der yderligere henvises i Bogens Tekst, lades f. Eks. Professor *Axel Nielsens* „Bankpolitik“ ganske uomtalt.

Gyde-Jørgensen.

JOHAN ÅKERMAN: Om det økonomiske livets rytmik. VIII + 320 Sider. Nordiska Bokhandeln, Stockholm 1928. Pris 6,50 Kr.

Denne Afhandling er i meget typisk for den moderne Konjunkturlitteratur. Et mægtigt Talapparat, smukke matematiske Metoder, Kendskab til de. Forfattere, der i Øjeblikket behandler Problemet, men ogsaa mere Regning end Tænkning, et utilstrækkeligt Materiale, idet Forf. f. Eks. lader en ganske enkelt Vare (Raajern) staa som Udtryk for Omsætningsmængden, for lidt virkeligt Kendskab til den nationaløkonomiske Teori, for saa vidt den er behandlet af andre end den Klike Forfattere, der i Øjeblikket udnytter Konjunktoren i Konjunkturteori. Men lad mig straks sige, at han staar over disse i dobbelt Forstand Konjunkturstatistikere. Afhandlingen er smuk akademisk i Form som i Indhold, paa mange Punkter sindrig, Problemopstilling og Systematik er dadelløs, og der er i Bogen nedlagt et Arbejde, som er anerkendelsesværdigt, ogsaa fordi Forf. har maattet gøre det alene og ikke har haft et Bureau til sin Hjælp. Ogsaa jeg anser den for værdig til at forsvares for Doktorgraden, hvad der implicerer, at Forf. baade overfor sig selv og andre kan forsvare at vie sig til videnskabelig Virksomhed.

Forf. undersøger de sekulære Svingninger; jeg mener, at man kan tale om en *pro tempore* herskende Tendens paa forskellige Omraader, men at tale om Periodicitet synes jeg er Metafysik og Fantasi, hvad Forf. egentlig selv beviser i sit Afsnit om de varierende Høstudbytter. Her giver han et ypperligt Resumé af de Teorier, der er fremkommet om Forholdet mellem meteorologiske og astronomiske Fænomener og Høstresultatet. Forf. ved, at de første Fænomener har en Periodicitet i deres Forandringer og at Høstresultatet er en Funktion af saadanne Fænomener; men her viser han en noget provinsiel Respekt for altfor mange af de Udlændinge, der er optraadt, f. Eks. overfor *Henry Moore*, om hvem danske Statistikere tænker meget ringe, og jeg som Nationaløkonom maa tage Afstand fra. Moore iagttager f. Eks., at Høstmængde og Kornpris varierer omvendt; her kan han iagttage Eksistensen af, hvad han kalder en negativ (faldende) Efterspørgselskurve; men han iagttager samtidig, at for uorganiske Stoffer (som f.

„Hypotek krediten i Danmark“, til hvilken der yderligere henvises i Bogens Tekst, lades f. Eks. Professor *Axel Nielsens* „Bankpolitik“ ganske uomtalt.

Gyde-Jørgensen.

JOHAN ÅKERMAN: Om det økonomiske livets rytmik. VIII + 320 Sider. Nordiska Bokhandeln, Stockholm 1928. Pris 6,50 Kr.

Denne Afhandling er i meget typisk for den moderne Konjunkturlitteratur. Et mægtigt Talapparat, smukke matematiske Metoder, Kendskab til de Forfattere, der i Øjeblikket behandler Problemet, men ogsaa mere Regning end Tænkning, et utilstrækkeligt Materiale, idet Forf. f. Eks. lader en ganske enkelt Vare (Raajern) staa som Udtryk for Omsætningsmængden, for lidt virkeligt Kendskab til den nationaløkonomiske Teori, for saa vidt den er behandlet af andre end den Klike Forfattere, der i Øjeblikket udnytter Konjunktoren i Konjunkturteori. Men lad mig straks sige, at han staaer over disse i dobbelt Forstand Konjunkturstatistikere. Afhandlingen er smuk akademisk i Form som i Indhold, paa mange Punkter sindrig, Problemopstilling og Systematik er dadelløs, og der er i Bogen nedlagt et Arbejde, som er anerkendelsesværdigt, ogsaa fordi Forf. har maattet gøre det alene og ikke har haft et Bureau til sin Hjælp. Ogsaa jeg anser den for værdig til at forsvares for Doktorgraden, hvad der implicerer, at Forf. baade overfor sig selv og andre kan forsvare at vie sig til videnskabelig Virksomhed.

Forf. undersøger de sekulære Svingninger; jeg mener, at man kan tale om en *pro tempore* herskende Tendens paa forskellige Omraader, men at tale om Periodicitet synes jeg er Metafysik og Fantasi, hvad Forf. egentlig selv beviser i sit Afsnit om de varierende Høstudbytter. Her giver han et ypperligt Resumé af de Teorier, der er fremkommet om Forholdet mellem meteorologiske og astronomiske Fænomener og Høstresultatet. Forf. ved, at de første Fænomener har en Periodicitet i deres Forandringer og at Høstresultatet er en Funktion af saadanne Fænomener; men her viser han en noget provinsiel Respekt for altfor mange af de Udlændinge, der er optraadt, f. Eks. overfor *Henry Moore*, om hvem danske Statistikere tænker meget ringe, og jeg som Nationaløkonom maa tage Afstand fra. Moore iagttager f. Eks., at Høstmængde og Kornpris varierer omvendt; her kan han iagttage Eksistensen af, hvad han kalder en negativ (faldende) Efterspørgselskurve; men han iagttager samtidig, at for uorganiske Stoffer (som f.

Eks. Jern og Kul) falder høj Pris og stor Produktion sammen; aha udbryder han, her har jeg opdaget noget nyt, den *positive (stigende) Efterspørgselskurve*. Mr. Moore ser ikke, at, hvad der foreligger er, at stor Metalproduktion sker i Højkonjunkturen, hvorefter Efterspørgselskurven er lagt saaledes i Vejret, at et senere Punkt paa denne ligger højere end et tidligere Punkt paa den korresponderende Kurve i Lavkonjunkturen. Det er maaske svært for en Matematiker at kende Forskel paa „post hoc“ og „propter hoc“ (han kan jo ikke Latin). Hr. Åkerman berører de Moore'ske Kurver og burde have gjort opmærksom paa en Fejlslutning, som i hvert Fald bevirker Mistvivl hos en Økonom til Prof. Moore.

Dr. Åkerman ender med i det store og hele at benægte, at Høsten indvirker paa den industrielle Konjunkturs Faser, men mener dog, som en Kompliment til Pigou og Robertson, at Konjunkturcyklen er influeret af Høstresultatet.

Her burde Forf. have foretaget en økonomisk Analyse: Hvilken Virkning har en større eller mindre Høst paa Indkomstfordelingen? A priori vil man være tilbøjelig til at slutte, at, hvis Byens Beboere giver mere ud for at købe en ringere Høst, faar Landboerne saa meget mere og kan altsaa træde ind som Efterspørgere efter Industriprodukter, i Stedet for Bybeboerne, hvis Købeevne overfor disse Produkter i tilsvarende Grad er forringet. Noget andet er Forholdet, naar vi ser paa det enkelte Land; her vil en anormal Høst ikke paavirke Produktpriserne ret stærkt, idet de jo sættes af Verdenshøsten. Jeg ved ikke, hvad det rigtige er, men Forf. burde her have undersøgt den økonomiske Sammenhæng.

Derefter vender Forf. sig til de sæsonmæssige Svingninger og synes at bevise, at Oktober er den livligste Maaned paa mange Omraader; han viser ogsaa, at de forskellige Fænomen-grupper ikke ko-varierer; derimod er hans Paastand om, at de sæsonmæssige Variationer er afgørende for den økonomiske Periode, lidet overbevisende. Han har Fortjenesten af at have udkastet en original Tanke, men han har ikke bevist sin Thesis.

Med Hensyn til den firefasede økonomiske Periode hævder Forf., at der er en Periode paa 42 Maaneder, og at to eller tre saadanne Perioder danner den sekundære Periode, som ligger mellem tvende Kriser og støtter sig her til Jevons. Jeg har ret nøje fulgt Tiden mellem 1869 og 1914 og kan ikke finde Bekræftelse paa den $3\frac{1}{2}$ aarige Periode, men jeg indrømmer Forf., at den Kurve, der ligger mellem to Depressions

punkter, og som udtrykker Periodens Forløb, ikke er en smuk Linie, men er savtakket, baade fordi sekulære og sæsonelle Kræfter stadig sætter ind, og at det ofte sker, at den opadstigende Kurve pludselig faar et Knæk nedad, inden den har naaet Toppunktet, og derefter arbejder sig videre op (som i 1918) eller den nedadgaaende Kurve pludselig drejer opad for saa at fortsætte sit Fald (1874 og 1890).

Forf. undersøger forholdsvis faa statistiske Kendsgerninger, og han burde afgjort ogsaa have taget sin Tilflugt til Historien og beskrevet de aktuelle Kriser, saa vilde han bl. a. have opdaget de forstyrrende Aarsager og maaske fundet, hvad hans Sæsonteori kræver: Tidspunktet for Konjunktorens eller Krisens Indtræden.

Under Teorierne støtter Forf. sig væsentligt paa Wicksells Teori om Betydningen af Forskellen mellem naturlig og aktuel Rente for Svingningerne. Brock har gjort opmærksom paa, at Wicksells Teori ikke forklarer Bevægelserne, naar den ikke implicerer, at Bevægelsen i Pengemængden paa et eller andet Punkt er en Følge af, at Markedsrenten ligger under eller over den naturlige. Da Brock iøvrigt, efter mit Skøn med Urette, nedsabler Wicksell, burde Forf. have imødegaaet Brock. Naar han har faaet Tid til at tage Foster og Catchings absurde Arbejder og Teorier alvorligt og spille megen Tid derpaa, havde han ogsaa haft Tid til at imødegaa Brocks betydningsfulde omend ikke holdbare Indvendinger.

Jeg kunde have ønsket, at Forf. i højere Grad var gaaet ind paa Schönheyders Teori om, at Forholdet mellem Ny- og Re-investring er periodeskabende. Jeg er ikke enig i den Betydning, som Schönheyder tillægger dette Moment, men Schönheyders Forklaring af de rytmiske Konjunkturvekslinger som bestemte af Tidsafstanden mellem Re-investeringsbølgerne fortjente saa meget mere en dybtgaaende Analyse, som R. Frisch har vist, at de fortrinlig egner sig til matematisk Behandling. Forf. gør vel meget ud af, at Schönheyder taler om Afskrivningsperiodens Længde, der jo, som han gør opmærksom paa, er en villet Tilfældighed; hvad der skal undersøges og kritiseres er selvfølgelig Slidtidens Indflydelse.

Heller ikke er Forf.s Kritik af Marx's og Hobsons Lære om Opsparingen som kriseskabende, tilstrækkeligt udførligt behandlet, og en saa fortrinlig Exponent af Teorien som Dr. Pio burde ikke være forbigaaet.

Forf.s Behandling af forskellige Teorier viser Flid og Forstaaelse, men ogsaa at han ikke har Teorien inde som en Del

af sit Væsen. Naar han tror, at ogsaa Jordrenten stiger i Højkonjunkturen, er det en ubevist og rimeligvis urigtig Paastand; Jordrenten paa Landet berøres ikke af Industrikonjunkturen, og Byggeomkostningernes Stigning holder Bygrundrenten nede, selv om det er muligt, at hvis Konjunkturen kaster sig over Bebyggelse paa Bygrænsen, Jordprisen der kan stige; men Jordprisen er ikke eet med „economical rent“, og i Reglen betyder en saadan Konjunkturbebyggelse blot at noget mere Jord skifter Haand. Noget andet er, at Spekulationen særligt kan kaste sig over Tomter som i Oslo i Begyndelsen af dette Aarhundrede, men dette staar ikke i organisk Forbindelse med Haussen.

I Stedet for Understregning af Sæsonens omtvistelige Indflydelse paa Konjunkturen, burde Forf. have holdt fast ved sine Bemærkninger om de sekulære Aarsager til Konjunktur-omslag, at i et dynamisk Samfund vil ethvert Skub give Pendulet et Udsving, som igen fremkalder et Tilbagesving. Forf.s Undersøgelse af, hvorledes, hvornaar og i hvilken Form Real-kapitalen dannes, er udmærket, og der er her som overalt i Bogen mange fortræffelige Enkeltheder, men Bogens Resultat er ret negativt. I Modsætning til Zeuthens er Åkermans Sprog smukt og klart, men der er færre Tanker bag det, selv om ogsaa maaske færre positive Fejltagelser. Enkelthederne er rigtige, men ganske utilstrækkelige og ikke altid rigtigt fortolkede og endnu højere Grad end hos Zeuthen faar man Indtryk af en Læsning *ad hoc*.

Åkermans Fejl er hans Skoles mere end hans egne, og naar jeg reagerer mod hans Bog, er det, fordi det er den, der ligger foran mig, men jeg ønsker at ramme andre. Med Konjunkturforskningen er Matematikerne og Statistikerne rykkede ind i Økonomien med Prædominans paa dette Omraade. Nu er Matematik et mægtigt Hjælpemiddel i en god Økonoms Haand, men her gælder det som med andre Videnskaber, at en Matematiker let kommer til kort, naar han ikke kender det Omraade, hvorpaa han anvender sine Tal. Fra Amerika vælder der en statistisk Overflod frem, behandler efter undertiden smukke matematiske Metoder, hvis Finhed ikke staar i ret Forhold til Urmaterialets Unøjagtighed og Utilstrækkelighed, og kan man end overfor den deduktive Metodes Mænd kritisere Brugen af virkelighedsfjerne og utilstrækkelige Præmisser, rammer den samme Indvending de amerikanske matematiske Statistikere, der tilmed ofte korrigerer deres Resultater efter et groft Skøn. Jeg vilde ønske, at Westergaard eller Bowley

kunde blive ansat som Censor for den Statistik, Amerikanerne sender ud, og for deres Behandling af denne. Den staar under Masseproduktionens Tegn. Den imponerer mange unge nordiske Økonomer (ogsaa Dr. J. Åkerman) ved sit Volumen, og de af os, der ikke er Matematikere, synker i Knæ for Formler, der synes os formidable, fordi vi ikke kan regne dem efter. Men nogen Flid og Granskning af Teksten bør sætte os i Stand til at bedømme.

Jeg nærer stor Beundring for Mr. Mitchells Arbejde og tror, at hans flittige Samlen Materiale og kyndige Bearbejdelse vil uddybe Teoretikerens Forstaaelse og give den nyt Udgangspunkt; men selv hos Mr. Mitchell ser jeg Metodens Begrænsning, at der er meget Statistikens Tal tilslører i Stedet for at vise, og at Tallene skal vurderes og fortolkes af en Viden, der ligger uden for Statistiken, der jo kun meddeler, hvad der er sket, og som udtrykkes i Tal, men ikke giver Aarsags-sammenhæng. Hvis Økonomen mener, at en vis Lov er gældende, f. Eks. at Pengemængden stiger før Produktionsmængden, saa behøver Statistikerens, in casu Mr. Mitchells Paavisning af, at de faktiske Tal viser det modsatte, ikke at implicere, at Økonomen har Uret, men selvfølgelig skal det faa Økonomen til at undersøge Aberrations Aarsag, og han finder maaske en ny Planet, in casu finder han den Betydning, de frosne Kreditters Optøning har paa Bankbalancerne, og at der i Konjunktursens Begyndelse er megen udenbanklig Kredit.

Men de fleste amerikanske Konjunkturforskere naar ikke Mr. Mitchell, og at de tager Forster og Catching alvorligt, kan kun skyldes disses Magtstilling i Pollock-Foundation; jeg er imponeret af de mægtige Pengemidler, der staar til Forskningsens Raadighed, men som ogsaa skaber Kvantitet og ikke Kvalitet, og naar alt kommer til alt, er det i Tankens Verden den geniale Enkeltmand, der bryder Vej, og hverken Foundationsmoney eller Regnemaskiner. Jeg er glad ved Amerikanernes Vitalitet og Irreverens, som hindrer deres Økonomi i at stagnere og blive steril, men hver Gang jeg læser dem, mindes jeg Christian VII's Betegnelse af Enevold Brandt som „ein feiner wilder Mann“, og beder nordiske Studerende om ikke at lade deres Værdimaalestok forfalske. I økonomisk Tænkning er der endnu megen Skolastik, og vi har god Brug for det noget mekaniske Arbejde, Amerikanerne har indvarslet, til Fremskaffelse af facta til Belysning af Forholdene; men facta er naar alt kommer til alt kun Urmateriale for Tænkerne,

og i deres Samling og Behandling er genial Tænkning stadig nødvendig.

Jeg ønsker Dr. Åkerman en kritisk Indstilling overfor moderne Konjunkturforskning baade som Statistiker og Økonom, og hans Bog viser, at han med en saadan ændret Indstilling vil kunne præstere noget godt.

Dr. L. V. Birck.

WESLEY C. MITCHELL: *Business Cycles*. The Problem and its Setting. National Bureau of Economic Research, Inc. New York 1927. 479 S.

„I omkring ti Aar har min uhandlelige „Quarto“ været udsolgt, i mindst lige saa lang Tid har dens Indhold været forældet“, siger Mitchell i Forordet til den nye Udgave af sin Bog „Business Cycles“. Man har derfor Lov til at vente, at det foreliggende Værk ikke har bibeholdt meget af 1. Udgaves Stof. Hvilken Forandring, der i saa Henseende er sket, kan man imidlertid ikke helt dømme om paa Grundlag af den nye Bog, idet den kun er en 1ste Del af det samlede Værk.

Saa meget kan imidlertid siges, at godt og vel Halvdelen af dette 1. Bind ikke fandtes i den tidligere Udgave, medens Bogens første to Kapitler, der dels handler om de forskellige Konjunkturteorier, dels giver en Fremstilling af det økonomiske Kredsløb, i Hovedsagen er optrykt efter den gamle Udgave.

Den resterende Del af Bogen, som her særlig skal omtales, er inddelt i tre Kapitler med følgende Overskrift: *The Contribution of Statistics, The Contribution of Business Annals og Results and Plans*.

Kapitlet om Statistiken kan man inddele i 3 Afsnit nemlig: en kortfattet Redegørelse for Statistikens Udvikling gennem de sidste 200 Aar. en Drøftelse af visse statistiske Metoder, der hyppigt anvendes i Konjunkturforskningens Tjeneste, og et Forsøg paa at anvende statistiske Metoder og statistisk Materiale ved Afgørelsen af nogle af Konjunkturproblemet's vigtigste Spørgsmaal.

Det mest bemærkelsesværdige ved hele Kapitlet er den skarpe Modsætning mellem den Forventning med Hensyn til Statistikens Betydning for Løsningen af økonomiske Problemer, man kommer til at nære ved læse det historiske Afsnit og den haarde Kritik af de statistiske Metoder, som udgør det mellemste Afsnit samt de meget tvivlsomme Resultater, man præsenteres for i Kapitlets sidste Del.

Af det historiske Afsnit faar man nemlig let det Indtryk,